

● Рубриката носи името на елемента Георги Бижков – плагиат и деградирал в научно отношение тип, оказал неценима помощ при уволнението от СУ „Св. Кл. Охридски“ на преподаватели, чиято „вина“ е, че пишат и издават книги и списания с научно-методическа тематика. Основното предназначение на рубриката е да отразява най-примитивните антинаучни прояви.

БИЖКОВЦИНАТА КАТО НАУЧНА ФОРМА НА ЖИВОТ

Acta plagiatica – II*

Доц. д-р Неделчо Неделчев
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“

Съответствията на текстове от дисертация и публикувано научно изследване са допустими, само ако и двете книжни тела принадлежат на един автор, или ако друг автор след получено разрешение да ползва дисертацията заради свое проучване, цитира, т.е. посочва, на кого е съответната идея, мисъл, или въпрос. Ако цитиращият автор не посочва точно цитираното произведение, той се подлага на риск да „заимства“ чужди идеи. Особено ако прояви и изборност, или се „нагърби“ със задачата да въведе „младия“ колега в науката, като започне да го цитира. Още повече, ако въвеждащият е бил и рецензент, и си е свършил добре работата...

Понякога обаче, независимо от първоначално добрите намерения, нещо в системата оказва натиск или влияние върху „рецензентите“, особе-

* Acta plagiatica – I е публикувана в бр. 1, 1998 г. на сп. „Образование“. В статията са допуснати две технически грешки: 1/ Бележка 2 на стр. 100 посочва книга издадена през 1979 г. – да се чете 1989 г.; 2/ на стр. 101 да се чете *Mam lugal*. Редакцията се извинява на автора.

но ако са „екс“, и стават грешки. Например, приписване на цитирани автори на чужди, не техни идеи. Тогава в неудобно положение е поставен този, от когото са преписвали. А системата? Тя не му дава възможност да каже – „аз не съм преписвал“, „цитирал съм“, „проверете“. Не – системата не допуска това... В нея работят само „най-добрите професионалисти“, дори и най-вече в Софийския университет, в Историческия му факултет. И „дълбоко се възмущават на подобни твърдения“. Този от когото преписват се опитва да се възмути, но...

В Acta plagiatica – I поставих един твърде сериозен проблем – за отговорността на Министерството на образованието и науката и за нивото и качеството на образование у нас, и за спазване на Законите за висше образование и авторско право, и за изисквания към университетите дори в условия на автономия. Автономията не е срещу законността! Или поне трябва да е така. Още повече сега – когато в резултат от радикално прочистване на университетските структури от „конкуриращи звена“, които у нас се наричат „дублиращи“ или „излишни“, монополът върху идеите или създаването на нов научен потенциал попада в ръцете на отделни „силни на деня вече десетилетия“.

Но да се върнем към проблема за това, как се цитира:

Като разсъждава за египтологични проблеми, българският траколог Д. Попов пише: „Идеята е ранна и се наблюдава още в додинастическия период, ако се има предвид представянето на цар „Скорпион“ много по-мощно и с по-голям ръст от сънародниците му. Същото се отнася и за по-късните царе от самото начало на Старото царство – фараоните Нармер, Дена и Сомерхет.⁽¹³⁾ Затова изглежда неоснователно определението на владетеля като пръв между равни, като „почти неразличаващ се от могъщите му приближени велможи“, въпреки че е техен ръководител...“⁽¹⁴⁾[1]

В бележка тринадесет е цитирана Н.М. Постовская, а в бележка четринадесет Авторефератът на кандидатска дисертация на Н. Неделчев, без страници. Моят цитат, поставен в кавички, обаче не отразява мое научно постижение, а на свой ред е цитат на мнение на Ю. Перепелкин от Всемирная история, т. I (М., 1955). При това този цитат въобще не се намира на страниците на Автореферата, а на осемдесета страница от дисертацията ми. Там аз пиша следното: „В същото време цар „Скорпион“, фараоните Нармер, Дена и Сомерхет се изобразяват в „по-голям мащаб“ отколкото техните съплеменници и поданици (вж. 237а:242). Затова определението на царя като пръв между равни, като „почти неразличаващ се от могъщите му приближени велможи“, въпреки че той е бил техен предводител“ (209:153) е основателно...“ [2]

Самият Ю. Перележкин пише: "Ляди на гробници възмож, почти не устъпавши царским, можно заключить, что при первой династии сам царь не выделялся в окружении могущественных вельмож, хотя он и был их главой". [3] По този начин, Ю. Перележкин е възмечен опосредствено в полемика по египтологични въпроси, защото още през 1955 г. не е разбрал така полемика обаче е приписана на мен, в спор с траколог и по-късно византолог по проблем на левната обща история, и по твърде тежката материя около статута на ранните царе.

Впрочем "Всмирная история" с много лесно достъпна във всяка уява каваша себе си българска специализирана библиотекка, по-достъпна от Всетник левней истории, например, макар че и той се намира лесно и в Уни-верситетска библиотекка, и в Народната библиотекка в центъра на София. Поне през осемдесетте години, когато се появиаха "Прочуванията върху царската власт..." и "Замъккис..." на Д. Попов, Народната библиотекка все още не продаваше комплекти от многотоимната съветска съвременна история, като всеч остарели. Миснето на Перележкин в египтологичия няма да остане никога... но това е друга тема.

Начинът на "предобръщане" на цитата от дисертацията ми е показан телен – запазена е тождова трудно постижимата форма на съставяне на собствени свързани мисли и текстове, и в същото време в тази форма е внесен характерът на репродукцията – проблематизиране на непознатата материя и извещаване на "очевидни истини" без излизане трий. Тази очевидност има като резултат игнориране на писаното от всеки друг, дори и Перележкин, и показване на "малкия колелца" пример за научен спор от Св. Кт. Охридски

Но да видим и проблема с цитирането на издета на Н.М. Постовская, която също е издестна на универзитетския професор по моят дисертация, ако се съди по пренесените грешки, които показва в преждождната "Акта плататика", (сп. "Образование", бр. 1, 1998). Впрочем, тук е мястото да отчета ползата от грешките, особено за студентите и аспирантите от най-елитните ни универзитети и институти! Решете колелци, но не "заемайте" чужди идеи, и не ги доразвивайте! Тресте своите идеи по-настойчиво!

И така, Н. Постовская пише: "Деспотический характер власти царя обусловленный сохранением в классовом обществе пережитков родового менного строя, нашел в архаических памятниках наглядное графическое отражение: фигура царя изображается обычно в значительном большем ма-паде, чем все другие фигуры (например, на табличке Нармера, Дена⁽¹⁾, на булавке "Скорпиона" и на рельефе Семерхета.) [4] Забележимо е, че освен по-сочените грешки, допуснати в издестното универзитетско издидване на Д. Попов, и редът на изброяване на издестните има послужователност, не

както при Постовская – Нармер, Дена, "Скорпион", Семерхет, а както в моят дисертация, по вече посочения пример от с. 80. И естествено, при-мер, който го няма на странициите на Автореферата на дисертацията ми.

През последната от осемдесетте години на нашия век, през 1989 г. се появи и монографията на Д. Попов "Замъккис. Религия и общество на траките", София, Унивеситетско издателство. Книга, в която многобройни-те позвоавания на моят Автореферат всеч са "редуцирани" до едно, при то-ва спомнаването е не във връзка с развитието на царската институция в Египет или Месопотамия, а с хетската царска институция и контролът над нея. [5] Как ми се нарича подобен подход, когато се присвояват научни ре-зултати и трий свои редуцирано игнориране дори на специфичния научен нари-на цитиране на Дисертация чрез Автореферат? Г. Бакалов например нари-ча подобна операция приноси на тракологичията в египтологичията. [6] А дру-гите...?

Впрочем Д. Попов е редуцирал и др. факти от монографичното си съчинение, и между тях и имената на египетските фараони "Скорпион", Нармер, Дена и Семерхет (за него Семерхет). Теоретичното мислене е ми-нало и без тази фактология. Г. Бакалов обаче не е забелязал тази молда тенденция, и като цитира книгата на Д. Попов, "Замъккис..." настоява с хлямокръвна категоричност: "Същото се отнася и за по-късните царе от самото начало на Старото египетско царство – фараоните Нармир (връ-можно изписването на името с "и" да е неволна грешка – бсл. моя Н.П.Н.), Дена и Семерхет. Обожествяването и икологическото обосноваване на властта на тези първи царе с в зависимост от налагането на деспотичната им власт над отлужните нощи... "Този процес според българския траколог Д. Попов в монографията му "Замъккис. Религия и общество на траките" повжда до подяняване на всички обществени групи на цари..." и т.н. [7].

Всъщност вероятно приносите на българския траколог и създавания Бакалови работи...

Връщане византолог са и действителни: "Класово експлоататорската ро-ля на държавата и религията не се деспотизира никъде така ясно, както в обожествяването на висшия носители на държавната власт – фараона. Той се схваща като ролен от връзката между бога и царията, следователно за син на самият бог"⁽¹²⁾

Издета с ранна и се наблюдава още в додинастическия период, ако се има предвид представянето на царя "Скорпион"..." [8]

На малко автори им е извало наум, че в додинастическия, т.е. в допо-литическия, или държавния период, т.е. преди разклането на цивилиза-цията, най-рано ще се наблюдава класово-експлоататорската роля на дър-жавата. Подобна мисъл не е минавала и на младият Маркс, когато разра-ботва издета за "азнатския начин на произвождо", но очевидно науката се развива... Затова и е била необходима подемката с мен – "Как така

държавата ще има начало?“ – но е хвърлено предизвикателство на нищо неподозиращия за тракологичното решение корифей на световната египтология Ю. Перепелкин. Науката също носи рискове, нали? А и тази додържавна още „класова експлоататорска“ – бедни ми Карл! Доразвиха те приятелю! И пак си виновен?!

Всъщност реакцията на Д. Попов срещу моя израз „пръв между равни“ е и твърде многозначително противоречива, не поради това, че е превод от латински на едно принципатно явление от римската история, а поради това, че авторът на „Залмоксис“ изглежда е забравил какво е писал за най-ранните царе. Основание за подобно наблюдение ми дава следната мисъл на автора: „Твърде интересна, но със свои специфични черти е фигурата на владетеля в Иран (Очевидно Д. Попов има предвид владетеля на древна Персия (?) защото Иран е по-късно а и съвременни историческо понятие и държава – б.м. Н.П.Н.). Като пръв между равни той е „първи цар“ – цар на царете, но е и „първи човек“. Поради братските връзки със Слънцето и луната личността му е свята и има свещен статут“. [9] Ако иранските братя на астрално-космическите богове могат да бъдат „*primus inter pares*“, демократичното дискриминиране на египетските им колеги остава енигматично... – и може би преимуществото на иранците е не в божествения произход на божите братя? Вероятно следващи проучвания ще изяснят и този тракологичен проблем. Във всеки случай, аз настоявам на „пръв между равни“ и при египтяните още повече, че дори и това да не е известно на теоретичните от Историческия факултет, не всички първи царе – вождове на Древен Египет са били обожествявани – и Херодот и Мането са оставили съответни съобщения за това... Преди царете Египет е бил управляван от „Следващи бог Хор“ – шемсу..., според известен папирус и т.н. Египтологията изисква четене, общата история също! [10]

Но да продължим с постиженията на моите опоненти-последователи. Д. Попов пише: „В историографията обаче разбирането на фараона като „богочовек“ и „бог“ се тълкува от някои автори като резултат от литературна хиперболизация към която са склонни египтяните, и следователно това са условни титли. Основният аргумент, привеждан в защита на тази концепция, е, че фараонът почита боговете и затова е невъзможно той самият да е бог, защото първата позиция го сближавала с обикновените смъртни“ [16]. Схващането е неоснователно, по същият начин както и антиподната крайност в литературата...“ [11] Г. Бакалов продължава така: „Някои изследователи тълкуват представянето на фараона като „богочовек“ и „бог“ в резултат на литературна хиперболизация, към която са склонни египтяните и следователно това са условни титли. Един от аргументите на това становище е, че самият фараон почита боговете и той не би могъл да бъде бог, защото първата позиция го сближава със смъртните...“ [12].

Тези идеи са разгледани на с. 85 от моята Дисертация въпреки неточ-

ностите, в същата форма, както при двамата автори.

Ползваните от мен М. Коростовцев и Г. Познер имат друг начин на изложение. Аз пиша: „Фараонът е „богочовек“ и „бог“ според Г. Познер... Един от аргументите на Познер, който стои в основата на концепцията му е, че фараонът сам е почитал боговете и поради това не е могъл да бъде бог (543:23-24). Тъй като самият фараон се обръщал с молитви към бога, той е бил не бог а богочовек и човешкото начало в него го сближавало с обикновените смъртни (543:27)“. Към темата за отношенията между боговете и хората в Египет и Древният Изток като цяло аз разглеждам и един друг аспект – отношенията между боговете: „Но в отношенията между египетските богове присъствуват ритуални моменти: Изида оплаква Озирис и събира частите от тялото му, като по този начин извършва ритуал, т.е. пресяздава мит (вж. 170:112 сл.). В Сказание за Хор от Бехдет, Крилатото слънце Хор се обръща към Хор от Бехдет с думите: „Хвала на твоя лик, слава на твоята мощ о Хор от Бехдет „великият бог“, владетелят на небето!“ (170:132). Хор от Бехдет... като плени хипопотама, разряза неговата плът, която е дадена като жертвено месо на всеки бог...“ (170). Аналогично е и състоянието в отношенията между боговете и в хетските митове: „Царствен герой, благо слънце, ти извършваш за боговете обряд“ (96:106...“ По този начин аз показвам иностранчивостта в „атаката“ към досегашната също еностранчива картина на традиционно възприемане на фараона като бог: „Но тезата има и едно преимущество пред утвърденото в литературата мнение за трайността на представите за египетския фараон „от най-древно време до края на египетската култура, че царят е бог (294 I, 196)“. Бележка 294:I, 196 представя обобщеното мнение за царя-бог през погледа на руския и съветски историк Б.А. Тураев още в далечните 1935-1936 г.: „В Египте с самото древне време и до конца египетской культуры верили, что цар-бог. До него царствовали боги...“, История Древнего Востока, Ленинград, 1936, т. I, 196.

След като Попов-Бакалов без примери се ориентират в „крайности-те“ на двете хипотези, решават да кажат, че това вече е вчерашен ден на науката и посочват мнението на акад. Тураев като най-нови убедителни примери. При това обаче, го приписват на Ю. Перепелкин: „Схващането е неоснователно, и както убедително се показва, идеята за живото божество, за божествения статут на властта на фараоните-въплъщения на бога създател, просъществува традиционно и консервативно от най-древни времена до края на египетската култура“ [9] [13] Но в посочените страници от книгата на Ю. Перепелкин, Переворот Амен-хотпа IV, М., 1967 г., на страници 231, 234 и 235, не фигурира изречението на акад. Тураев от 1935-6 г. Още повече, отсъстват и „убедителните показвания“ за дълбокия произход на идеята за божествения статут на фараоните. Вероятно двамата автори не знаят, че книгата на Ю. Перепелкин е посветена на събития от времето

на Новото египетско царство, и на строго конкретни явления? И така, конкретното изречение, част от което цитирам в Дисертационния си труд е: „от най-древно време до края на египетската култура, че царят е бог“ (294:1, 196). То следва след примерите с ритуалните или обрядни действия на египетски и хетски богове. Но Попов-Бакалов не са се ориентирали в проблематиката, и очевидно повлияни и от тържествеността на свещенната тема за извечната божественост са забравили на кого принадлежат дадените примери с Изиди и хетското Слънце. Но затова пък продължават толкова неразбираемо-тържествено: „Становището абсолютизира управлението на божествените владетели в една автентична, теократична монархия, където те изпълняват и най-важните религиозни обреди“ – пише Д. Попов. [14] Естествено, става дума за „най-новото“ становище, което впрочем акад. Тураев е разработил твърде по-задълбочено, ясно и съдържателно преди повече от половин век! Д. Бакалов също се вживява в „най-новите научни постижения“: „Становището абсолютизира (пак това становище – б.м. Н.Н.) управлението на божествените владетели в една автентична теократична монархия, където те изпълняват и най-важните религиозни обреди“.[15] Как най-новите примери, които показвали крайностите на двете хипотези, се свързват с религиозно-теократичната тържественост на двата автори, която остава да тържествува в книгите им, за мен е неразбираемо, но...

Но кого е „следвал“ конкретно Г. Бакалов? Д. Попов, по неговата монография? Но тогава, защо във „Византия“ фигурират съкратените от Попов имена на ранни египетски царе? Д. Попов пише в книгата си за „Основния аргумент“ – за „литературната хиперболизация“ на „някои автори“ в същият пасаж от работата си. Вещност, ако познавах работата на Позенер, траколозите и византолозите в Софийския университет щяха да знаят, че става дума само за един автор – Г. Позенер. Г. Бакалов обаче пише не за „Основния“, а за „Един от аргументите“ [16], също както пиша и аз на страница осемдесет и пета от Дисертацията си: „Един от аргументите на Г. Позенер...“

Уважаеми читателю, пиша тези редове с най-неприятно чувство, по научната критика е съставна част на науката, ако искаме да я има, ако искаме да имаме автори, различни мнения, дискусии. Науката може да бъде само диалогична и никой не може да я монополизира, дори ако е специализирал повече от създателите на материалистическото учение по темите на „извечната свещенческа теократичност“ и „додържавната класово-експлоататорска държава“.[17]

Същевременно се надявам, че написаното ще помогне на читателите да се ориентират в някои слабости на нашата историография и на историческата наука, и че ще научат нещо ново за науката за древността. ♦

1. Д. Попов, Проучвания върху тракийската религия IV. Царят и царската власт, в Годишник на СУ. ИФ, София, 1985/1987, т. 78, с. 39, с. бел. 13-14. Бележките, които включвам в цитати на реда ще бъдат заградени в скоби и подчертани – б.м. Н.П.Н.
2. Н. П. Неделчев, Проблеми на културните връзки и взаимоотношения в Източното Средиземноморие през II хил. пр.н.е. (Проблеми на социалната и културната история), София, 1984, с. 80.
3. Ю. Я. Перепелкин, Древнейший Египет, в Всемирная история, Москва, 1955, т. 1, с. 153.
4. Н. Постовская, Начальная стадия развития государственного аппарата в Древнем Египте (По данным источников, современных архаическому периоду), ВДИ, М., 1947, № 1, с. 243.
5. Д. Попов, Залмоксис. Религия и общество на траките, София, 1989 г., с. 21, бел. 19.
6. Г. Бакалов, Византия. Културно-политически очерци. Изд. къща „Век 22“, без година, с. 243.
7. Пак там, с. 243.
8. Д. Попов, Проучвания..., с. 43; Пак той, Залмоксис..., с. 18; Г. Бакалов, цит. съч. с. 245.
9. Д. Попов, Проучвания, с. 43, Пак той, Залмоксис..., с. 20; Г. Бакалов, цит. съч. с. 245, с почти дословно предаване на идеята на Д. Попов.
10. Н. Неделчев, Създаването на най-ранните държави в Африка, Азия и Европа, София, 1995 (Излязла през 1997), с. 131, сл.
11. Д. Попов, Проучвания..., с. 40
12. Г. Бакалов, Цит. съч., с. 243.
13. Д. Попов, Залмоксис..., с. 18.
14. Д. Попов, Цит. съч.
15. Г. Бакалов, Цит. съч., с. 243.
16. Г. Бакалов, Цит. съч., 2. 243.
17. Приписаните на Маркс и Енгелс невероятни твърдения ми паяват мисълта, кой на кого трябва да се извинява, но ще оставя съвкупния отговор на този въпрос на всички техни „репродуктори“.

Наръчник по педагогическа психология за плагиати

Гл. ас. Стефка Пенчева
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Рецензираният наръчник* представлява „лебедовата песен“ на познатия ни от страниците на сп. „Образование“ (кн. 5/6, 1996 г.) – „мозъчен

* Стойков, И. Д., Педагогическа психология, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, първо издание 1991; второ издание 1992; трето издание 1994; четвърто издание 1995; пето издание 1997.